

Asia: VN/27452/2020-OM-548

Julkisuuslain salassapitoperusteiden uudistustarpeiden kartoitus

Lausunnonantajan lausunto

Mitkä ovat mielestänne nykyisten julkisuuslain 24 §:n salassapitoperusteiden kehittämistarpeet? Puuttuuko nykyisistä salassapitosäännöksistä jotain olennaista? Kuvailkaa ja perustelkaa kehittämistarvetta mahdollisimman konkreettisesti.

- Eniten ajanmukaistamista kaipaa 24 §:n luetelmakohta 32, joka koskee asiakirjoja, joilla on liityntä henkilön yksityiselämään tai henkilökohtaisiin oloihin. Salassapidon ala on kohdassa määriteltä epätarkasti ja laajasti, ja sitä on käytännössä usein sovellettu myös tietoihin, joiden julkistaminen olisi henkilön yksityiselämän kannalta harmitonta mutta yleisön julkisuusintressin ja sananvapauden käytön näkökulmasta relevanttia. Esimerkiksi rikosuutisoinnissa tiedot osapuolten tavanomaisistakin harrastuksista voisivat avata tapahtumia ja tekojen motiiveja yleisölle, eikä niiden paljastumisesta julkisuuteen tyypillisesti koituisi minkäänlaista haittaa näiden yksityiselämälle.

Kohdan nykyinen muotoilu ohjaa epätasapainoiseen punnintaan eri perusoikeuksien välillä: julkisuuslain 24 §:ää sovellettaessa yksityiselämän suoja saa suuremman ja sananvapaus pienemmän painoarvon kuin mitä ne saavat muualla lainsäädännössä tai arkipäivän viestintätodellisuudessa. Vaikka viranomaisen salassapitokynnyksen tulee olla matalammalla kuin esimerkiksi kansalaisen rangaistuskynnyksen yksityiselämää loukkaavasta tiedon levittämisestä, nykyisen suuruinen ero näiden välillä ei ole julkisuusperiaatteen näkökulmasta perusteltu. Kaikki yksityiselämään tavalla tai toisella liittyvä tietoa ei sellaisenaan ole herkkää yksityiselämän suojatarpeen näkökulmasta.

- Liikesalaisuuksia ja henkilöiden tuloja koskevissa luetelmakohtissa 20 ja 23 tulisi nykyistä paremmin huomioida yhteiskunnallinen tarve valvoa julkisten varojen käyttöä. Tiedon antaminen esimerkiksi sopimushinnoista voi lähtökohtaisesti aina aiheuttaa elinkeinonharjoittajalle taloudellista vahinkoa, minkä vuoksi luetelmakohta 20 sisältää salassapitoa koskevat poikkeukset kuluttajan terveyden, ympäristön terveellisyyden ja elinkeinonharjoittajan suoriutumisen arvioinnin osalta. On syytä harkita, tulisiko poikkeus muotoilla nykyistä yleisempään muotoon, jotta se soveltuisi horisontaalisemmin tilanteisiin, joissa on olennainen tarve arvioida julkisten varojen tarkoituksenmukaista käyttöä.

- Poliisin ja esitutkintaviranomaisen asiakirjoja koskevan luetelmakohdan 3 sisältämä ilmeisyyshedellytys ohjaa niin ikään liian yksioikoiseen salassapitoon. On kohtuuttoman vaikeaa sulkea pois tiedon antamisen negatiivisia vaikutuksia rikoksen selvittämiseksi tai tutkinnan tarkoituksen toteutumiselle, eli pitää ilmeisenä, ettei tiedon antaminen näitä vaaranna, mikä

käytännössä helposti johtaa asiakirjojen täyteen salassapitoon julkisuusperiaatteen ja sananvapauden vahingoksi.

- Salassapitosäännösten uudistamisen lisäksi on tarpeen jatkaa julkisuuslakityöryhmän luonnostelemaa kokonaisvaltaisempaa uudistusta julkisuuslakiin. Etenkin julkisuusperiaatteen ja tietosuojan välisen suhteen täsmentäminen on olennaisen tärkeää.

Jos julkisuuslain soveltamisalaa muutettaisiin mietinnössä ehdotetulla tavalla (Oikeusministeriön julkaisu 2023:32, lakiehdotuksen 5 §), millaisia muutoksia tämä edellyttäisi salassapitoperusteisiin? Kuvaillaa ja perustelkaa muutostarvetta mahdollisimman konkreettisesti.

-

Oletteko tunnistaneet tietojen tai asiakirjojen salassapitoa koskevaa erityislainsäädäntöä, joka on ristiriidassa julkisuuslain salassapitosäännösten kanssa? Jos julkisuuslain soveltamisalaa muutettaisiin mietinnössä ehdotetulla tavalla (Oikeusministeriön julkaisu 2023:32, lakiehdotuksen 5 §), aiheutuisiko soveltamisalan muutoksesta konkreettisia ristiriitoja nykyisen erityislainsäädännön kanssa tai tarvetta tarkentaa erityislainsäädäntöä?

- Medialiitto kannattaa julkisuuslakityöryhmän mietinnön linjauksia valtion erityistehtäväyhtiöistä. Julkisia hallintotehtäviä voivat hoitaa esimerkiksi lailla tehtävää hoitamaan perustetut valtion erityistehtäväyhtiöt, joissa valtion intressi omistajana liittyy lähtökohtaisesti elinkeino- tai yhteiskuntapolitiikkaan. Tällainen erityistehtäväyhtiö on muun muassa Yleisradio Oy. Mietinnön mukaan myös julkisyhteisöjen (inhouse-)sidosyksiköiden sekä valtion erityistehtäväyhtiöiden toiminta kuuluisivat julkisuuslain soveltamisalaan siltä osin kun kyse ei ole markkinoilla kilpailutilanteesta tapahtuvasta taloudellisesta toiminnasta.
- Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunta on käsitellyt hiljattain hallituksen esitystä eduskunnalle laiksi Yleisradio Oy:stä annetun lain muuttamisesta (HE 34/2025 vp). Lakimuutoksen yksi tavoite on, että Yleisradion avoimuus ja tietojen julkaiseminen toteutuvat yhtiössä myös käytännössä tehokkaasti. Valiokunta viittaa mietinnössään (LiVM 11/2025 vp) asiantuntijankemeyksiin, joiden mukaan uusi yleisradiolain pykälä koskien yhtiön velvoitetta edistää taloutensa ja toimintansa avoimuutta jää hyvin väljäksi, tulkinnallisesti avoimeksi ja näin ollen heikoksi velvoittavuudessaan. Muun muassa oikeusministeriö on kritisoinut pykälää ja kysynyt, miten julkisen palvelun toteuttamiseen osoitettujen varojen avoimen ja tehokkaan käytön valvonta voi käytännössä toteutua, kun avoimuusveloite itsessään jää yleisradiolaissa hyvin avoimeksi ja epämääräiseksi.
- Medialiitto katsoo, että edellä kuvattua puutetta voidaan osin korjata soveltamalla Yleisradioon julkisuuslakia valtion erityistehtäväyhtiönä. Merkittävä osa Yleisradion toimintaa yhtiönä koskevista tiedoista voidaan luovuttaa julkisuuslain pääsäännön mukaisesti ilman että esimerkiksi vaarannetaan Yleisradion lähdesuojaa, yhtiön liikesalaisuuksien suojaa tai toiminnassa tarvittavia salassapitositoumuksia. Yleisradiota ei avoimessa demokratiassa ole kestäviä perusteita kohdella julkisuusperiaatteen näkökulmasta toisin kuin muita julkisomisteisia yhtiöitä.

Hoikka Mikko
Medialiitto ry